

Správa z konferencie Central European Pragmatist Forum 2026: Pragmatist Environments

8. – 12. jún 2026, Filozofická fakulta Univerzity Komenského
v Bratislave

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0 International Public License.

V dňoch 8. – 12. júna sa v priestoroch zasadacej miestnosti vedeckej rady na Filozofickej fakulte UK konal 13. ročník medzinárodnej filozofickej konferencie *Central European Pragmatist Forum* (CEPF). Medzinárodnú konferenciu spoluorganizovali Filozofický ústav Slovenskej akadémie vied, Slovenské filozofické združenie pri Slovenskej akadémii vied a Bratislavský krúžok.

Medzi hlavné ciele podujatia patrilo vytvorenie platformy pre tvorivú prezentáciu, otvorenú konverzáciu a vzájomné obohatenie pre všetkých záujemcov o participáciu na reflexii minulosti, súčasnosti a budúcnosti myšlienkového smeru nazývaného pragmatizmus. *Fórum* tiež poskytlo domácemu odbornému publiku možnosť stretnúť sa s odborníkmi zo samotného centra zrodu pragmatizmu.

V 12 sekciách vystúpilo počas 5 dní až 26 aktívnych účastníkov z USA, Arménska, Fínska, Ruska, Nemecka, Maďarska, Juhoafrickej republiky, Indie, Česka a Slovenska. Program príhovormi otvorili dekan fakulty Marián Zouhar, riaditeľ Filozofického ústavu Slovenskej akadémie vied Richard Šťahel a členovia predstavenstva CEPF Scott L. Pratt a Lyubov Bugaeva.

Téma *Pragmatist Environments* reflektovala vzťah prírody a kultúry v kontexte problémov súčasnosti a vízií možných budúcností. Obsahovo tak nadväzovala aj na filozofiu Emila Višňovského, spoluzakladateľa tohto fóra, ktorého životnému jubileu bol tento ročník zároveň venovaný.

Program otvoril Trevor Pearce (University of North Carolina at Charlotte) prednáškou, ktorá, ako poznamenal Višňovský, bola vôbec prvou prednáškou o americkom klasikovi W. E. B. Du Boisovi (1868 – 1963) na území Slovenska.

V nasledujúcej prednáške predstavil Višňovský svoju koncepciu nového pragmatistického humanizmu založeného na myšlienke, že hoci rozlíšenie medzi prírodou a kultúrou je zmysluplné a legitímne, neimplikuje dôsledok, že príroda a kultúra sú dve jasne ohraničené a navzájom od seba izolované oblasti. Jeho východiskom bol naoko banálny fakt, že hoci sme všetci ľudské bytosti, nie všetci sme humanisti. „Byť človekom“ a „byť humanistom“ nie je to isté. „Humanizácia“ človeka je podľa Višňovského predpokladom humanizácie čohokoľvek mimoludského. Bez nového humanizmu teda nie je možné riešiť ani vzťah človeka a prírody, či prírody a kultúry. Práve pragmatizmus ako filozofia má šancu byť takýmto „humanistickým environmentalizmom“ či „environmentálnym humanizmom“.

Druhý deň začal sekciou *Pragmatist Possibilities*. Kristína Bosáková (Univerzita Pavla Jozefa Šafárika) a Philipp Dorstewitz (American University of Ras Al Khaimah) porovnali naturalizmus Johna Rydera s Višňovského humanizmom. Svetovú geopolitickú situáciu v spojitosti s globálnymi hrozbami a perspektívami mierovej budúcnosti reflektovala Tess Varner (Concordia College). Sekcia *Democratic Challenges* následne otvorila otázku krízy demokracie: Scott Pratt (University of Oregon) tematizoval problém demokratickej tolerancie voči intolerancii a Julian Tobias Klar (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) predstavil koncepciu participatívneho pluralizmu, inšpirovanú Hannah Arendt a Johnom Deweyom. Nasledovala sekcia *Aesthetics*. Leif Östman (Novia University of Applied Sciences) sa zaoberal dôsledkami a rizikami aplikácie systémov umelej inteligencie v oblasti architektonickej praxe. Nóra Horváth (Széchenyi István University) sa venovala vplyvom vlny skepticizmu ohľadom hodnoty humanitných vied, ktorá americkými univerzitami otriasla na konci 19. storočia. V sekcii *Varieties of Contemporary Pragmatism* vystúpili Jane Skinner (Cape Peninsula University of Technology), ktorá obhajovala robustný relativizmus Josepha Margolisa a Chris Voparil (Lynn University), ktorý porovnával niektoré sociálno-filozofické motívy v dielach Leonarda Harrisa a Richarda Rortyho.

Tretí deň a sekciu *Human Lives* načala Sandra Zákutná (Prešovská univerzita) prepojením Kantovej praktickej filozofie, Rortyho humanizmu a Višňovského čítania pragmatizmu. John Ryder následne upozornil na nedostatočnosť indikatívnych formulácií a orientácie na „stavy vecí“ v otázke filozofickej metodológie. Sekciu *Education and Pragmatism* otvoril Štefan Zolcer (Univerzita Komenského v Bratislave), uvádzajúc do dialógu Deweyho pragmatizmus a Whiteheadovu filozofiu procesu v kontexte vedy a vysokoškolského vzdelávania. Armen Marsoobian (Southern Connecticut State University) zameral po-

zornosť na stratu dôvery vo vedecké inštitúcie a jej dôsledky pre životaschopnosť demokracie. V sekcii *Ethical Challenges* Amrita Banerjee (Indian Institute of Technology Bombay) rozvíjala koncepciu „starostlivého techno-pragmatizmu“ a podnetná scéna z post-apokalyptického seriálu *Pluribus* bola podkladom úvah o morálnom rozhodovaní pre Lyubov Bugaevu (Petrohradská univerzita).

Štvrtý deň pokračoval sekciou *Pragmatism and Inquiry*. Matthew Brown (Southern Illinois University, Dewey Center) analyzoval Deweyho pojem situácie, kľúčový pre jeho logiku, epistemológiu i filozofiu vedy. Lubomír Dunaj (Filozofický ústav SAV) predstavil možnosti dialógu medzi čínskou filozofiou, kritickou teóriou či hermeneutikou. V najdlhšej sekcii *Democratic Practice* Lee McBride (College of Wooster) predstavil Du Boisovo ponímanie demokracie ako kolektívneho inkluzívneho budovania sveta; Štěpán Raška (Univerzita Karlova) porovnal motívy regulatívneho ideálu u Peircea a Habermasa; a napokon Arshak Balayan (American University of Armenia) v záujme „evidence-based policy making“ argumentoval v prospech odborných orgánov schopných vstupovať do legislatívnych procesov.

Posledný deň otvoril Randall Auxier (Southern Illinois University) prednáškou o Deweyho neskorom kultúrnom obrate a o možnostiach jeho filozofie pre súčasnosť. Sekciu *Pragmatism, Culture and Responsibility* následne uzavrel Radim Šíp (Univerzita Karlova), ktorý rozvinul pragmatistické chápanie domova ako dynamického poľa vzťahov a transakcií. V záverečnej sekcii *Nature in Context* sa James Campbell (University of Toledo) zameral na Emersonovo dielo *Nature* a jeho význam pre pragmatistické myslenie o prírode. Nakoniec Zachary Piso (University of Dayton) ukázal, že slovníky, používané pri vysvetľovaní sociálnych praktík, majú praktické implikácie pre spôsob, akým spravujeme sociálno-ekologické systémy.

Táto konferencia mala byť o pragmatizme. Z metafilozofického hľadiska prebehla v súlade s týmto cieľom. Spojila akademikov pochádzajúcich z rôznych krajín a venujúcich sa širokému spektru tém, a umožnila im spoluprácu v zmysle konštruktívnej konverzácie i kritickej konfrontácie. Snahou prítomných filozofov nebolo zahltiť sa navzájom argumentmi a odhaliť, kto má tú „skutočnú Pravdu“. Ich snahou bolo ukázať a nechať si ukázať, vypovedať a nechať vypovedať, vypočuť a byť vypočutý. Pretože vzájomné porozumenie funguje najlepšie.

Lukáš Šprto a Annamária Madunická